

Undarligar fiskasjúkur í náttúruni

Einki er nýtt undir sólini, sigst, og tað var sjón fyri søgn í fyrru helvt av 1990unum, tá bæði upsi, toskur og hýsa sýndu ein sera løgnan atburð.

Í árunum 1992 til 1995 var av og á sjúkur fiskur at síggja inni við land ymsa staðni í Føroyum. Mest var hetta seiður, men eisini hýsa og toskur vóru uppi. Tað var fyrst seiðurin, sum fekk ein løgnan atburð. Fiskurin svam runt púra í ørviti, hann svam á liðini, høvdið uppundan, svam seg á land og so framvegis. Skúm og slipa vóru í nøkrum fòrum á sjónum, har sum hesin sjúki fiskurin var. Í februar 1995 var í Nólsoy nógv av sjúkari smáhýsu inni á vikini í nakrar dagar. Nógv av henni svam seg á land.

Royndir blivu tiknar til nærri kanningar, bæði av hesi hýsuni og aðrastaðni í landinum av seiði og toski, men hóast væl varð leitað, bleiv einki serligt funnið, ið kundi benda á, hvat bagdi fiskinum.

Kanning av møguligum orsökum

Fiskadjóralæknin, sum tá var, gjørði og fekk gjørdar ymiskar kanningar so sum uppskurð, histologi, parasitologi, bakteriologi og virologi. Eingi virus vórðu staðfest í kanningartilfarinum. Parasitologiskar kanningar vístu lús av slagnum *Caligus elongatus*. Hesar eru vanligar, serliga nær alibrúkum, og tær eru orsøkin til hvíta litin, ella slipuna, sum var á seiðinum. Hartil var nakað av sandmaðki, ið eisini er vanligt.

Í magunum var ymiskt tilfar at finna: - tarasløg, plastikk, smærri krabbadjór, smásteinar og summir høvdu tóman maga.

Summir seiðir høvdu ljóst grønt fluoriserandi skarn í baktarminum. Allur fiskurin var væl í holdum, og var sostatt ikki sjúkur av hungri.

Hvat var hetta so fyri nakað? Kundi sjúkan stava frá alibrúkum? Djóralæknin kannaði fiskin fyri heiligvágsleivdir, men fann ongar. Niðurstøðan er tann, at vit ikki kenna orsøkina til hetta óvanliga fyribrigdið, men kunnu staðfesta, at seiðurin hvørki var sjúkur av teimum

vanligu sjúkunum hjá alilaksi ella eitraður av fiskaheilivági.

Fyribrigdið er sæð áður

Fiskur við Føroyar hevur áður verið sjúkur og sýnt løgnan atburð. Tað sæst í greinini “En mærkelig naturtildragelse ved Færøerne” úr danska tíðarritinum “Minerva” frá 1787.

En mærkelig naturtildragelse ved Færøerne

Af en beretning fra Landfogeden og Handelsforvalterne paa Øerne, de Herrer Brødre Hammersheim, til Direktionen for den grønlandske, islandske, Finnmarkske og Færøiske Handel, dateret Thorshavn d. 8. Oct. 1785.

Fra julii til August Maanedes Udgang havdes rigt Sei-fiskerie, hvilket ansees af den Rigtighed, at over tusinde Tønder kornvarer heroved kan spares.

En omstændighed, som man ei tilforn har havt mindste kundskab eller efterretning om, har dog yttret sig ved det fiskerie; og da man endnu befrygter Følgerne deraf, have vi efter beste muelige Undersøgelse troet at burde aflægge følgende sandfærdige Beretning:

I Begyndelsen af hundedagene begyndte Indbyggerne paa mange Steder at mærke, og at beklage sig over, at den da fangede Sei havde en ubehagelig Lugt og Smag, og var omgivet med et Slags Sliim, som vanskelig lod sig afvaske. Sidst i Julii var denne Erfaring almindelig over hele Landet, saa paa nogle Steder holdt man op med at fiske, da man ansaae denne Fisk for uspiselig. Dette varede til midten af August, og der indfaldt imidlertid meget stille Veir.

Ved nøjere at undersøge Sagen blev man vaer, at Søen overalt var overdraget med et slimagtigt fedt Skum; især var dette mærkeligt inde i Bugterne, hvor strømmen

RÓGVI MOURITSEN
BIOLOGASSISTENTUR

57

de Virkinger, det saare Landet og sig af
 Edelmødighed, hvormed Deres Kongeli-
 ghed her værdige Bøds at tilrette Beløn-
 ningerne til den værdige Gæld. Himlen gide nu
 sig, hver redelig Tanke og Handling paa Kronen
 og om Kronen med Held, med Kraft!

En mærkelig Naturlidbragelse

Sættene.

af en Beretning fra Landfogden og Handelsforvalterne
 paa Herne, de Herrer Brødre Hammersheim, til
 Directionen for den grænlandske, islandske, Finmarks-
 ke og Kærskite Handel, dateret Copenhavn d. 8 Oct.
 1785.

Fra Julii til August Maanedes Udgang haddes
 rigt Sei-Fiskeri, hvilket ansees af den Vig-
 tighed, at over tusinde Tønder Kornvater derved
 kan spares.

„En Omkæmpe, som man ei tilforn
 har havt mindste Kundskab eller Efterretning om,
 har dog pitted sig ved det Fiskeri; og da man
 endnu befrygter Folgerne deraf, have vi efter
 disse muelige Underfølgelse troet derom at burde
 afskaffe følgende sandfærdige Beretning:“

D 5

58

og Begyndelsen af Hundedagene sigthede
 Jæbbergerne paa mange Steder at mærke, og
 at befølge sig over, at den da fangede Sei havde
 en ubehagelig Lugt og Smag, og var omgivet
 med et Slags Stium, som væsensfuld sig af-
 søgte. Sidst i Julii var denne Erfaring almin-
 delig over hele Landet; paa nogle Steder holdt
 man op med at fiske, da man ansaae denne Fisk
 for uspiselig. Dette varede til Midten af August,
 og det indfaldt imidlertid meget stille Veir.

„Ved noiere at undersøge Sagen blev man
 over, at Søen oberalt var overdraget med et
 skinnagtigt fedt Skum; Iser var dette mærkeligt
 inde i Bugterne, og hvor Strømmen ei var des
 haardere. Dette Skum forsøgte man at smelte,
 og befandt da, at deraf udkom et Slags Tran,
 men saa en utaalelig Stank i Luften; og naar
 det smeltet havde staaet et Par Dage skrefnede det,
 og saa ud som fordærvet gult Tælg.“

„Strax mærkede man ei, at nogen blev
 syg af at spise denne Sei, men siden har man
 villet holde for, at denne Spise har forvoldet hos
 mange, som tilforn have været befængte med Ud-
 set paa Legemet, at dette har pitted sig saa meget
 stærkere, og at det hos nogle kunde befrygtes,
 at gaae over til Spedalskhed. Af disse uheldige
 er en ung Pige fra Suderøe indtagen i Hospitalet.
 Mindet

Mynd
 1. Greinin,
 sum stóð í blaðnum
 „Minerva“. Minerva: et
 Maanedskrift, Kbh., 1787. 2. aarg.,
 4. bd., bls. 57-58.

ei var des haardere. Dette Skum forsøgte man at smelte, og befandt da, at deraf udkom en Slags Tran, men gav en utaalelig stank i huset; og naar det smeltet havde staaet et Par dage størknede det, og saae ud som fordærvet gult Tælg.

Strax mærkede man ei, at nogen blev syg af at spise denne Sei, men siden har man villet holde for, at denne Spise har forvoldet hos mange, som tilforn have været befængte med udslet paa Legemet, at dette har yttret sig saa meget stærkere, og at det hos nogle kunde befrygtes, at gaae over til Spedalskhed. Af disse uheldige er en ung Pige fra Suderøe indtagen i Hospitalet.

Fiskasjúkudjórálæknar her á landi, ið hava sæð hesa gomlu frágreiðingina, kunnu ikki siga, hvat ið bagdi seiðinum út frá tí, sum brøðurnir Hammersheim skrivaðu. Tað finst tí ongin niðurstøða um orsökina til lögna fiskaatburðin í 1785, ei heldur í 1990unum.

Vinnarin í lutakastinum um 10.000 kr.

Fyri at stuðla fólk í at lata fiskamerkir inn, skipar Fiskirannsóknarstovan fyri lutakasti eina ferð um árið. Lutakastið í 2004 var hildið 11. november, og tað var í kantinuni á Fiskavirkning í Runavík. Tey, sum luttóku í lutakastinum, vóru persónar, sum høvdu latið Fiskirannsóknarstovuni fiskamerkir seinasta árið.

Vinnarin var manningin á 'Sjóstjørnuni'. Tað var eisini tann manningin, sum hevði latið flest fiskamerkir inn hesaferð, tilsamans 42 merkir. Sera stuttligt var, at ein av manningini var til staðar. Tað var Edvard Jóanesarson.

Fiskamerkið var av einum toski, sum varð merktur vestan fyri Suðuroy í oktober 2002 og fingin aftur á umleið sama staði eitt ár seinni. Hesin toskur má sigast at hava fingið sera góðan prís, tí fyrst fekk innsendarin 100 kr. fyri fiskin + kiloþrís, sum gevur umleið 160 kr. Aftrat hesum komu tær 10.000 krónurnar.

Fiskirannsóknarstovan ynskir manningini á Sjóstjørnuni tillukku við vinninginum og takkar øllum, sum lótu fiskamerkir inn. Lutakast verður aftur komandi heyst.

Edvard Jóanesarson av "Sjóstjørnuni", sum tók ímóti vinninginum.

Petur Steingrund